

HALÁSZ ANITA

SZOMORÚAN BÚCSÚZTATTUK TÓTH ERZSÉBETET, A TERRA KIADÓ ALAPÍTÓJÁT

2017. február 1-jén egy nagyszerű embertől búcsúztunk. Tóth Erzsébetet, a TERRA Kiadó alapítóját és igazgatóját kísértük utolsó útjára a gútori temetőben.

Amikor ott álltam a koporsó mellett, gondolatok, emlékek kavargtak bennem. Majdnem 20 év közös munka, együttműködés és őszinte barátság, számos hosszú beszélgetés, sok-sok terv és ötlet emléke jutott eszembe. Felidéztem az utolsó, január eleji telefonálásunkat, amikor elmesélte, hogy ha hazaérkezik az utazásáról, nekirugaszkodik a magyar nyelv és irodalom tankönyvek nyomdába való készítésének. Ezer és ezer terve volt még, az utazásain készült fotóiból, felvételeiből egy saját forgatókönyv alapján akart filmet készíteni. Ez az utazás azonban nem hazatéréssel ért véget. A sors, amely a fáma szerint mindannyiunk számára megíratott, nem adott Erzsébetnek már több esélyt.

Mgr. Tóth Erzsébet gazdag életpályáját csak nagyon kevesen ismerték. 1949. november 13-án Pozsonyban született, egy hattagú család második gyermekeként. Iskoláit Gútoron (Hamuliakovo) kezdte 1956-ban, majd Somorján folytatta, ahol a gimnáziumot is elvégezte. Már a középiskolában megszerette a magyar nyelvet, az irodalmat. Annak ellenére, hogy írással is próbálkozott, a természettudományok mellett döntött, és 1968-ban felvételt nyert a Comenius Egyetem matematika–fizikára szakra. Egyetemi éve alatt is hű maradt az irodalomhoz, a magyar költészethez, részt vett az amatőr színházi mozgalomban és a pozsonyi klubéletben. Pozsonyban sok olyan személyiséggel megismerkedett, akik később meghatározói lettek a szlovákiai magyar kultúrának

és közéletnek. Az egyetem befejezése után, 1973 szeptemberében a szenci magyar gimnáziumban matematika–fizika szakos középiskolai tanárként kezdte meg pedagógus-pályafutását a megszerzett tanári oklevelével. Pedagógiai gyakorlatát Pozsonyban, az Úttörő Palotában folytatta, szakkörvezetőként. Tanári tapasztalatait a Szlovák Pedagógiai Kiadóban is kitűnően kamatoztatta, ahol a természettudományi tankönyvek szerkesztéséért és azok magyar nyelvre való fordításáért felelt. 1991-től rövid ideig a Kalligram Kiadóban dolgozott szerkesztőként, és közben elkezdte megvalósítani titkos álmát.

Huszonöt évvel ezelőtt, 1992-ben megalapította saját kiadóját, a TERRÁT, amely mára a magyar iskolák egyik pótolhatatlan tankönyvkiadójává nőtte ki magát. Az első években főleg a természettudományi tantárgyak szakkonverzió-tankönyveit, szakiskolák szaktantárgykönyveit és kísérleti tankönyveket (pl. Roma ábécés és olvasókönyv) adott ki. Az első komoly munkája a magyar tannyelvű alapiskolák megmentésére irányult, amely a szlovák nyelv oktatásának modernizálását tűzte ki, és Tóth Károllyal, valamint a Soros Alapítvány komoly anyagi támogatásával valósított meg. Mindig az volt a meggyőződése, hogy hatékony pedagógusképzés, illetve pedagógus-továbbképzés nélkül nem lehet új tervezeteket, módszereket bevezetni az oktatásban. Az 1996-tól megvalósuló kommunikatív szlovák nyelvoktatás keretén belül majdnem az összes alsó tagozatos pedagógus átképzésen vett részt. Annak ellenére, hogy komoly akadályokba ütközött a kiadó a tankönyvek jóváhagyásánál, Tóth Erzsébet belefogott egy alternatív

felső tagozatos szlovák nyelvkönyvcsalád, az Ypsilon megírattatásába, amelyre, a pedagógusok visszajelzéseire reagálva, 2003-tól fokozatosan kapcsolódtak az alsó tagozatos új szlovák tankönyvek.

Tóth Erzsébet 2009-ben nyugdíjba vonult, de nem hagyta abba a kiadóban végzett munkát, és újabb publikációk létrejöttét, kiadását szervezte. Az oktatási reform után, 2009-től fokozatosan jelentek meg a szlovák nyelv oktatását elősegítő segédeszközök – Feladatgyűjtemény, Képesszótár, módszertani kézikönyv, interaktív munkáltató tankönyv és számos nyomtatott, illetve digitális segédeszköz. A 2000-es évek elejétől együttműködött az Apácai Tankönyvkiadóval. Szlovákiai magyar tankönyvszerzőkből álló kis csapattal dolgozta át az alsó tagozatos magyar nyelv és irodalom tankönyveit a szlovákiai magyar tannyelvű alapiskolák számára. A Szivárvány könyvek majdnem minden kisiskolás padján ott találhatóak.

Erzsébetnek a kiadó olyan volt, mint a gyereke. Szinte soha nem pihent, a tankönyvek kéziratait még az utazásaira is magával vitte, hogy bárhol, bármikor dolgozhasson. Az elmúlt 25 év alatt több mint 100 tankönyvet, számos módszertani könyvet, munkafüzetet, konferenciakötetet, szemelvénygyűjteményt és segédeszközt adott ki a TERRA Kiadó. Főleg a magyar tannyelvű alap- és középiskolák számára jelentek meg kiadványok a kiadó gondozásában.

Az utolsó 5 évben minden erejével a tankönyvek digitalizálásán, valamint a magyar és szlovák nyelv oktatását segítő interaktív tananyag összeállításán dolgozott. Közben harcolt a minisztériummal a magyar iskolák könyveiért,

munkafüzeteiért. Munkáját olyan óriási hévvel végezte, hogy magabiztosságával, emberséges magatartásával, optimista világnézetével bárkit képes volt rábírní, hogy a magyar iskolák érdekében tevékenykedjen.

Tíz évvel ezelőtt Erzsébet két-szer is megküzdött a gyilkos kórral, úgy, hogy még a kemoterápia alatt is megszállottan dolgozott a szerzőkkel. Irigylésre méltó, az egészséges embert is megszégyenítő erővel dolgozott, és csak azokon a napokon volt csend a szerkesztőségben, amikor a gyógyszeres erős hatása munkaképtelenné tette. Felelős szerkesztői munkáját mindvégig a szakmai igényesség, az átlagon felüli teljesítmény és segítőkészség jellemezte. Kollégái közül is sokan megtapasztalták, mennyire figyelt embertársaira, önzetlenül segített bajaik, gondjaik megoldásában. Követte pályafutásukat, figyelte eredményeiket, örült sikereiknek. Észrevételei, tanácsai mögött nagy szakmai tudás, pedagógiai, szerkesztői tapasztalat és emberi bölcsesség húzódott, amitől hiteles volt minden megnyilvánulása.

A TERRA Kiadó alapítójának, Tóth Erzsébetnek szakmai felkészültsége, céltudatossága alapján vált eredményes, elismert kiadóvá, és a kiadóban végzett magas színvonalú munka elismeréseként több ízben is részesült kitüntetésben.

Február 1-jén könnyes szemmel, virágok és mécsesek között búcsúztattuk el a TERRA Kiadó alapítójától, aki példát mutatott hivatásszeretettől, áldozatos kötelességteljesítéstől, becsületes emberi tartástól. Emlékeinkben örizzük felejthetetlen egyéniségét.

CSICSAY ALAJOS

TANÍTÓNAPI MEDITÁCIÓK

Nem tudom, hány velem egyidős vagy tölem korosabb olvasója lehet ma a Katedrának. Valószínűleg kevés. Attól tartok, a fiatalok közül sem sok. Pedig a kilencvenes évek elején, amikor megszűnt az egyetlen szakmai folyóiratunk, a *Nevelés*, sokat kellett küszködnünk, kilincselnünk azért, hogy saját laphoz jusjunk, amelyben elmondhassuk a szakmánkkal kapcsolatos gondolatainkat.

Már régen becsukódott mögöttem az iskola kapuja, mégis vannak dolgok, melyek foglalkoztatnak, sőt némelykor még nyugtalanítanak is. Akaratom ellenére többek között olyan jelentéktelenség is az eszembe ötlök, hogy megünnepel-e még nálunk a tanítók napját, s ha igen, mikor és hogyan. Aktív koromban J. Á. Komenský születésének évfordulóján, március 28-án sok kedves szó kíséretében csokor virágokat kaptunk a tanulóinktól, a nagyobbaktól egy-egy könyvet, a kisebbektől meg a saját rajzaikat. Úgy hallom, ez ma is szokás még. Mivel a tanítók napja nem tartozott a munkaszüneti napok közé, hivatalosan hétvégeken szoktuk megünnepelni. Ekkor a járási nemzeti bizottságok iskolaügyi osztályai országszerte kitüntetésképpen díszokleveleket és emléklapetteket osztottak ki, melyek némi pénzjutalommal is jártak, amit a mozgóbérelapból különítettek el, direkt erre a célra. A magasabb elismeréseket, miniszteri- és kormánykitüntéseket (példás- és érdemes tanító), egy-egy Komenský-érmet (állami kitüntetés) is ez időben adományozták. (Csak mellékesen jegyzem meg, nem azért, mintha csalódott lettem volna miatta, én egyiket sem kaptam meg, de nem is irigyeltem senkitől.). Emléklapokat majdhogynem suttyomban ma is osztanak, meg Szent Gorazd-díjakat is adnak. Régen, tanítónap alkalmával a szakszervezet vezetősége által szokás volt vacsorával egybekötött körzeti és/vagy járási tanítóbálokat rendezni, melyeken hajnalig tartott a mulatozás.

Emlékszem, a 90-es évek közepén felmerült, hogy a tanítónapot márciusról áttessék októberre, mivel e hónap 5-én van a pedagógusok világnapja. Akkor mi, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének vezetőségében elhatároztuk, hogy továbbra is ragaszkodunk március 28-hoz, elsősorban azért, mert Comeneus az első európai nagy pedagógus volt, aki beírta nevét a magyar neveléstörténetbe is, a munkássága máig követendő példa; másodsorban, mert születésének évfordulója alkalmából szerveztük akkor már a több éve zajló, rozsnyói Czabán Samu Napokat, melyek országos pedagógustalálkozókká váltak, és mindmáig azok. Ott adják át az SZMPSZ Felvidéki Magyar Pedagógus Díját és más szakmai elismeréseket. Akkortájt nem nagyon érdekelt bennünket, miért akarják ránk tukmálni október 5-ét. Így, utólag, nem hiszem, hogy valakiknek a fontosságán (netán cinizmusán?) kívül más okuk is lett volna rá. Nemrégem találtam meg a világhálón, hogy 1996. október 5-én fogadta el az UNESCO és az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) „a pedagógusjogokról szóló, 150